

کلیساهای کاتولیک و ارتدوکس را بهتر بشناسیم

کلیساهای کاتولیک و ارتدوکس را بهتر بشناسیم

از نگاه معنوی و خداپورانه، کلیساهای کاتولیک و ارتدوکس بیشتر از آن که اختلاف داشته باشند، شباهت دارند

بعد از ظهر یک روز تابستان سال ۱۰۵۴ میلادی، کاردینال همبر نماینده پاپ بعد از جدلی جانانه با سر اسقف قسطنطنیه وارد عبادتگاه اصلی شهر یعنی ایاصوفیه شد، سندی را روی محراب گذاشت و به سرعت از آنجا خارج شد. آن سند، نامه تکفیر پاپ و دستور او به اخراج مؤمنان از آن کلیسا و نیز منع آنان از راه بهشت بود. این رویداد ناگوار اغلب به عنوان آغاز «انشقاق بزرگ» شناخته می شود، یعنی زمانی که کلیسای تا آن زمان «انشقاق ناپذیر» به ارتدوکسی شرقی و کاتولیسیسم رومی تقسیم شد. داستان البته پیچیده تر از این است. وحدت کلیسا از همان اواخر هزاره نخست میلادی از بین رفته بود. پانصد سال پیش از آن هم بعد از ماجرای «مجمع خلقیدون» در سال ۴۵۱، اختلافات زیادی میان کلیسای کاتولیک و کلیسای شرقی به وجود آمده بود.

در واقع زمانی که به عنوان آغاز انشقاق شناخته می شود، در واقع نقطه پایان شکافی بود که میان شرق و غرب شکل گرفته بود. نامه تکفیر پاپ دلیل انشقاق نبود، بلکه نتیجه اختلافاتی بود که به مرور زمان پا گرفته بود.

سلسله مراتب

کلیساهای کاتولیک غربی و کلیساهای ارتدوکس شرقی روحانیان خود را در سه دسته بزرگ طبقه بندی می کنند: دیکن یا خادم، کشیش و اسقف. بزرگترین اختلاف این دو نیز در مورد موقعیت پاپ کاتولیک رم است.

در تاریخ مسیحیت، اسقف رم خیلی زود به جایگاه افتخارآمیزی رسید که آن هم به سبب جایگاه و اهمیت آن شهر بود. ارتدوکس ها پاپ را به رسمیت می شناختند اما استیلای او بر همه کلیساها و این که دستورات مذهبی او برای همه مسیحیان فصل الخطاب و لازم الاجرا باشد برای آنان پذیرفتنی نبود.

در طول هزاره دوم میلادی کلیسای کاتولیک رم به یک اقتدار معنوی متمرکز رسید اما کلیسای ارتدوکس استقلال کلیساهای دیگر را می پذیرد و خود شامل از کلیساهای مستقل گوناگونی می شود. برای مثال، سر اسقف قسطنطنیه بر سر اسقف های دیگر اعمال قدرت نمی کرد.

باورها

باورهای کلیسای کاتولیک رم به روشنی در یک کتاب تک جلدی به نام آموزه های رسمی (Catechism) گنجانده شده است. کلیسای شرق هم همین کتاب را دارد. در عین حال هر دو پیرو آموزه های کلیدی نخستین هفت شورای میان کلیسایی هستند که رهبران کلیسا بین سال های ۳۲۵ تا ۷۸۷ بر سر آن توافق کردند و عبارت از موارد زیر است:

سه صورت از خداوند: «پدر» در آسمان، «پسر - عیسی مسیح» در زمین و «روح القدس» که همان حضور خداوند در همه جا است.

توانایی عیسی مسیح همان برای خداوندی و انسانی شدن.

موقعیت ویژه مریم به عنوان مادر خداوند

استفاده از نشان مذهبی در هنگام عبادت

ارتدوکس ها و کاتولیک ها در عین حال در مورد چگونگی پیوند پدر و پسر و روح القدس هم با یکدیگر اختلاف دیدگاه دارند. به علاوه هر کدام از این دو شاخه در مورد عید پاک نیز که مربوط به مرگ و تناسخ عیسی است برداشت متفاوتی دارند. به باور کاتولیک های رم عیسی انسان را نجات داده زیرا با مصلوب شدن و مرگ خود بهای گناهان بشر را پرداخته و مسیر او را به سوی بهشت هموار کرده است.

برای ارتدوکس ها اما رستگاری با پیروزی مسیح بر مرگ در روز قیامت به دست می آید. برای همین هم هست که بر خلاف هنر غرب، در هنر یونانی چهره خونین و مصلوب عیسی نمایش داده نمی شود.

آئین ها و مناسک

از آنجا که آئین های معنوی کلیساهای غربی و شرقی غنی هستند، چندان شامل دسته بندی ها نمی شوند. در عین حال اختلافاتی با هم دارند.

کاتولیک های رم برای نمایش قدیسان معمولن از مجسمه استفاده می کنند در حالی که کلیسای ارتدوکس بیشتر سنت نقاشی و تصویری دارد.

کاتولیک های رم معمولن در هنگام دعا زانو می زنند در حالی که مؤمنان ارتدوکس ایستاده عبادت می کنند.

در مناسک مذهبی در کلیساهای کاتولیک رومی نان بدون مخمر استفاده می شود، در حالی که در کلیسای ارتدوکس نان تخمیر شده استفاده می کنند.

در آئین ارتدوکس، روحانیون می توانند ازدواج کنند، در حالی که روحانیون کاتولیک غربی باید تا آخر عمر مجرد باقی بمانند و از رابطه جنسی خودداری کنند.

تقویم

تا سال ۱۹۲۳ تمام کلیساهای شرقی از تقویم "ژولینی کهن" استفاده می کردند که ژول سزار آن را در سال ۴۵ قبل از میلاد بر ساخته بود. این تقویم امروزه ۱۳ روز عقب تر از گاه شمار کاتولیک رومی است که گریگوری سیزدهم آن را در سال ۱۵۸۲ ایجاد کرد.

این بدان معناست که تاریخ مناسبت های مختلف مذهبی مانند نوئل برای مسیحیان شرق و غرب تفاوت دارد. امروزه بسیاری از کلیساهای ارتدوکس تقویم مشابه را استفاده می کنند و به این ترتیب به جز عید پاک که همچنان مطابق گاه شمار پیشین برگزار می شود، بقیه اعیاد و مناسبت های آنان با دیگر مذاهب مسیحی منطبق است. کلیساهای کاتولیک و ارتدوکس جشن عید پاک را با اختلافی گاه تا پنج هفته برگزار می کنند.

از نگاه معنوی و خداپورانه، کلیساهای کاتولیک و ارتدوکس بیشتر از آن که اختلاف داشته باشند، شباهت دارند. در طول سده ها، تلاش های زیادی برای همسانی این دو شاخه مسیحیت صورت گرفته و به نظر می رسد در طول هزاره سوم هم ادامه داشته باشد.